

Eesti Teatri Agentuuri laste- ja noortenäidendite võistlus 2018

Jaanika Juhanson

„Kummituste suvi“

Raivo Kütt

„Lootuste tänaval“

Tia Navi

„Kas tead, kool?“

Martin Nõmm

„Kõik saab korda“

Laura Pürjema

„Võõrandumine“

Reeli Reinaus

„Maailm, kuhu ma kuulun“

Näidendivõistlusi on Eesti Teatri Agentuur (enne 2008. aastat Eesti Näitemänguagentuur) korraldanud alates 1995. aastast.

Seekordne laste- ja noortenäidendite võistlus toimub juba kolmandat korda (eelmised aastatel 2002 ja 2010) ning koostöös Eesti Lastekirjanduse Keskusega ning teatritega VAT ja NUKU.

2018. aasta laste-ja noortenäidendite võistluse žüriisse kuulusid:

Krista Kumberg, Rita Rätsepp, Mihkel Seeder, Liis Sein, Kirsten Simmo ja Taavi Tõnisson

Rohkem infot võistluste kohta:

www.teater.ee/autorile/naidendivoistlused ja heidi@teater.ee

JAANIKA JUHANSON

Mulle meeldivad struktuurid ja süsteemid, endasse põimuvad lood ja kaoses aimuvad mustrid, erksad kontrastid ja värvilised varjud, ajakihilised linnad ja vaheldusrikkad teed, tummised helid ja mõrkjad aroomid. Meeldib luua maailmu. Siia maani avalikult küll rohkem lihas ja luus, inimeste, tehnika ja ruumiga, sest olen lavastaja. Aga tegelikult ka sõnas. Siiani olen noid lugusid rohkem seal, pilgu alt eemal, sisimas sahtlis hoidnud, nüüd aga püüan tasapidi sedagi ust paotada.

Sõnad ja visioonid aga heljuvad igapäevaselt mu ümber, sest olen õppejõud. Põhiline osa minu tähelepanust ja energiast, entusiasmist ja inspiratsioonist koondub hetkel TÜ Viljandi

Kultuuriakadeemia etenduskunstide osakonda, kus töötan teatrikunsti programmijuhi ja etenduskunstide lektorina. See koht ja need inimesed, õppetöö erinevate erialade üliõpilastega ning intensiivne uute perspektiivide avardamine ja arendamine koos kolleegidega hoiab mind viimasel ajal katkematult eelil.

Vabakutselise lavastajana enam kui kümne aasta jooksul on mu lavastused varieerunud seinast seina, etendudes nn itaalia laval ja tööstusmaastikul, metsa vahel ja keskaegses kitsukeses tornis, ühe näitlejaga ja laulu-tantsupeomassiga, kutseliste ja harrastajatega, läbi raadioeetri ja nukukude osalusel, viimas, tolmus, külmas, palavuses ja rambe teatrisameti

rüpes. On olnud rõõme, krahhe, nutte, naere, tühjussehüppeid ja peadpööritavaid avastusi. Paljude minu lavastuste eriomadus on, et ühel või teisel moel kipuvad need „noortekaks moonduma“ – vorm käändub nooruslikult jõuliseks ning tegelaste tunded on hägustamata ja verisulis. Aga see mulle ju meeldibki – luua lugusid noorele vaatajale. Eriti tolele liigagi noorele vaatajale mus endas. Tollele seal ma ka kirjutan. Kas aga see näidend on suunatud ka minu lavastajaminale? Jah, põhimõtteliselt küll, on see ju üks mulle oluline lugu, fragmentidena pärit unenägudest ja lapsepõlvemaalt – Keila kirikuaia, hekseldatud läbi tumeda fantaasiafiltri. Teisalt - samaväärselt seiklusrikas oleks kogeda, kuidas keegi teine minu maailmu enese omadeks peegeldab ehk lavastuseks ehitab.

(Foto Harri Rospu.)

„Kummituste suvi“

Näidend 8 stseenis

2018. aasta laste- ja noortenäidendite võistluse II preemia

Näidendi peategelane probleemsest perest pärit Anna leiab kalmistult ootamatu ja vaid tema jaoks nähtava sõbra Kusti. Koos Kustiga õpib ta tundma salapärast ja ärevat unenäomaailma, kuid tõelised ohud ootavad teda siiski päriselus. Need kaks maailma – elavate ja surnute oma, põimuvad nii, et valus ja jõhker argielu leiab läbi teispoolse oma helge ja lootusrikka väljapääsu. „Kummituste suvi“ on kaasahaarav, sündmusterohke ja liigutav põnevuslugu, kus turvaline ja lastepärane on kõrvuti ohtliku ning hirmuäratavaga, millest üle jäävad kõlama headus, lootus, unistused ja armastus.

Tegelased:

Lapsed:

ANNA, umbes 6-8-aastane

AUGUST ehk KUSTI, Annast veidi vanem

MARI, Anna-vanune

URSULA, 16-aastane

HINRIK/Heinrich, 15-aastane

Täiskasvanud:

MAARIKA, kirikuõpetaja

ROBERT/Robi ehk Anna papa

Joodikud (2)

Häälled:

Anna vanama, Mari ema, Ursula vanemad

Teised:

Must Mees, kalmulised, unenäolised

Aeg: tänapäeval, üks kesksuvi

Koht: ühe aleviku veidi räämas kirikuaed

Saab mängida 6 näitlejaga:

3 naist: Anna, Ursula+jt, Mari+Maarika+joodik 1+jt

3 meest: Kusti, Hinrik+jt, Must Mees+Robi+joodik 2+jt

MÕNED MÄRKMED

Tegevuses võib kasutada nii nukke kui videot ja/või ainult näitlejaid laval. Kuna kõiki tegelasi mängivad täiskasvanud (ilmselt), on kohati nukud ilmekamgi lahendus. Või et surnuaia elanikud on nukud ja teised elus või et unes muutuvad tegelased nukkudeks või et kahekesi suheldes on tegelased inimkujul, aga öises aktsioonis nukud vms. Küllap saab siit hõlpsasti mingi loogika tuletada.

Ka kujunduse suhtes – võib olla illustratiiv-realistlik varjude, puude, haudadel kasvavate lillede ja maaliliste kabelitega muinasjutumaaailm või siis väga tinglik, mänguline lahendus, kus kohad muutuvad vaid vihjeliselt või helis või valguses vms. Või hoopis videopildis. Kõik, mida Kusti ja Anna surnuaiast välja vaadates näevad (nt Ursula aken jms), võib ka lavaliselt esineda – aga ei pruugi. Joodikutel võiks mitte olla inimnäod, vaid maskid või nad võiks olla nukud. Aga eks lavastaja ise tea. Suurem osa remarke on vaid puhtalt kujutlusvõime ergutamiseks. Kuigi midagi saab kindlasti lava- ja valguskujundusse jms üle kanda.

Poiste kõnepruuki võib ka ajastupõhisemaks töödelda, praegu otsustasin jätta üsna neutraalse, üksikute arhaismidega.

Näidendi pealkiri on vabalt muudetav (nt „Anna ja kummitused“ vms).

Katkend näidendist:

2. stseen – valgust täis päev ja sume suveõhtu

2A – ANNA, MARI, KUSTI, MARI EMA HÄÄL

Päiksepaisteline, kastepiiskadest ja linnuvidinast küllastunud hommik. Samas kohas, kus eelminegi stseen, kuid varjud on taandunud ning õõvastavast kalmistust on saanud roheline, kõrgete varjuliste puude ja lopsakate põõsastega õieheide aed. Aed, kus lihtsalt juhuslikult on hauad ja kõik muu ka.

MARI: Ma ei usu! Kus sa teda nägid?

ANNA: Viie lapse haua juures!

MARI: Keegi ei saa surnuaias elada! Teda pole olemas!

ANNA: On küll! Kusti istub hauakivil. Näe! Ta on seal – istub kivi peal!

Mari ei näe Kustit.

MARI: Tunnista üles – sa lihtsalt mõtlesid ta välja! Sa räägid kogu aeg mingeid kummituslugusid. See ei ole üldse naljakas. Ja õudne ka ei ole. Ma ei karda enam kolle ja vaime – emme ütles, et neid ei ole olemas! Üldse ei karda! Sa oled üks ... sa oled ...

ANNA: Palun vabandust.

MARI: Nii et sa mõtlesid ta välja, eksole? Luba, et sa enam kunagi nii ei tee! Siis ka mitte, kui me oleme miljon-triljon aastat vanad?

ANNA: Me ei elagi nii kaua!

MARI: Lubad?

ANNA: Ausõna. Kauaks sa vanaema-vanaisa juurde jääd?

MARI: Kohutavalt kauaks, peaaegu elu lõpuni. Kolmeks nädalaks vist. Kuule ... kus sa siis oled, kui su papa jälle ... kas sa jääd ööseks õue?

ANNA: Praegu on ju suvi. Soe. Mul on onnis tekk ja ...

MARI EMA HÄÄL: Maaariiii, hakkame miineeemaa!

MARI: Näe, võta. Küpsised. Ja isa taskulamp. Ma ütlen talle ükskord ... pärastpoole.

MARI EMA HÄÄL: Maaariiii, tule koojuuu!

MARI: Tšauki!

Anna lehvitab talle järele. Paneb ühe küpsise suhu ning pooliku küpsisepaki ja taskulambi kuhugi peitu, näiteks elupuupõõsa sisse.

2B – ANNA, KUSTI

Järgneva dialoogi jooksul liiguvad Anna ja Kusti mööda kalmistut ringi, kasutades riste, hauaääriseid, puid, põõsaid, aedu, müüri, kabeleid jne jne ronimiseks, turnimiseks, üle hüppamiseks, tasakaalu hoidmiseks, kiikumiseks, üksteise eest peitmiseks jms. Sisuliselt on see stseenike meie mängukoha kaardistus – kus tegevus toimuma hakkab ja mida kõike põnevad surnuaias teha saab.

ANNA: Miks Mari sind ei näinud?

KUSTI: Sellepärast, et ma olen surnud.

ANNA: Aga miks siis mina sind näen?

KUSTI: Sest ma näitan ennast sulle. Sa ei kardagi?

ANNA: Kah asi. Minu mamma on ka surnud.

KUSTI: Aga temaga sa ei saa rääkida.

ANNA: Pildiga saan.

KUSTI: Pilt ei räägi.

ANNA: Räägib küll.

KUSTI: Mis ta siis räägib?

ANNA: Et ta tuleb mulle varsti järele.

KUSTI: Ei tule!

ANNA: Tuleb küll!

KUSTI: Ta ei saa!

ANNA: Ära valeta, saab küll!

KUSTI: Ta on selles surnuaias kinni, kuhu ta maetud on.

ANNA: Ta ei olegi maetud, vohh! Vanama ütles, et siis, kui mamma ära suri, põletati ta ära, aga tal polnud üldse valus, kuna ta oli juba surnud ja see tuhk, mis siis järele jäi, see tuhk on meres.

KUSTI: Vot! Ja ta ei saagi sealt merest välja!

ANNA: Saab küll, vanama ütles, et tegelikult on ta taevas. Kõik arvasid, et nad põletasid mamma ära, aga tema läks salaja taevasse. Nii et keegi ei näinud. Ta saab taevast vabalt tulla, taevas on igal pool!

KUSTI: Taevas ei saa keegi elada, seal on ainult õhk!

ANNA: Sa oled loll!

KUSTI: Ise oled! ... Anna ... Anna, kuule ... Aga äkki ... võib-olla osa sinu mamma tuhka kukkus merre ja osa tuhka lendas ära. Hästi kõrgele. Kauge tähe peale. Siis ta ei tule praegu lihtsalt sellepärast, et tal on hästi kauge tulla. Aga ükskord tuleb.

ANNA: Kusti. ... Miks sina ära surid?

KUSTI: Haige olin. Mu õed ja vennad jäid ka haigeks, nemad surid juba enne mind. ... Kas sa hauda, kust kondid välja paistavad, tahad näha?

ANNA: Kuskohas?!

KUSTI: Tule!

RAIVO KÜTT

Minu kontaktid teatriga on seni piirdunud publiku hulgas istumisega. Mõte ise näidendeid kirjutada tuli nõuka-ajal, kui Ugala etendustel igavusest magama kippusin jääma. Esimesed näidendid kirjutasin siiski alles 2000ndate algul ja minu üllatuseks need žüriile meeldisid: 2003. aasta Eesti Teatri Agentuuri näidendivõistlusel II preemia + äramärgitu. Tänapäevaks on Eesti Teatri Agentuuri ja ERR Raadioteatri poolt tunnustust leidnud (koos tänapäevaga) seitse minu teksti, kuid kutselise teatri lavale ei ole jõudnud nendest ükski. Võibolla on põhjus selles, et näidendite tegevus kandub suures osas väljapoole konkreetset aega ja ruumi. Ja kuna tänapäeva kiiret elutempot nautiv teatrikülastaja ei saa lubada endale sukeldumist igavikulistesse sügavustesse, siis ongi parem neid häirivana tema ette mitte tuua. „Lootuste tänaval“ on selles suhtes patust vaba – kõik toimub siin ja meie silmade all. Ehk annab see talle võimaluse lavale jõuda.

Nüüd veidikene endast ... Kui te äärelinna lähete ja seal teile suvaline 70aastane vanamees vastu jalutab, siis see olengi mina. Milleks siia veel foto?

„Lootuste tänaval“

Draama kahes vaatuses

2018. aasta laste- ja noortenäidendite võistlusel esile tõstetud näidend

Täiskasvanuks saamise kiirteel kohtuvad Maiken ja Kristjan ning neil mõlemal on selja taga oma valusad kogemused, mida vältida. Seda enam otsivad peagi lapsevanemateks saavad noored oma päriskodu nii minevikust kui ka tulevikust. Pinget ja põnevust täis suhtedraamast leiab ootamatuid pöördeid, kirgi ja pisaraid. Noorte elu varjupoolest, vanemateta kasvamisest ja tänavaelust kõnelev „Lootuste tänaval“ on realistlik ja valuline, kuid ei võta ära lootust, et oma halbu otsuseid on võimalik heaks teha, maailma on võimalik korrastada.

TEGELASED:

MAIKEN – 17a tänavalaps

KRISTJAN – 18 a lastekodu- ja tänavalaps

ANGELA – 36 a

HANNES – 40 a

Lastekodu juhataja

Narkomaanid

Parameedikud

VIKTOR – kerjus, Kristjani sõber

Katkend näidendist:

Mahajäetud tööstushoone veel säilunud osa Tallinna äärelinnas. Jõululaupäev. Aeg läheneb õhtule. Seintel ripnevad läbilõigatud elektrijuhtmed, lahtimonteeritud seadmete kandekonstruktsioonid, torud jms. Nari voodiriietega, elektriradiaator, laud. Laual elektripliit, sööginõud, põlevad elektriküünlad ja raadio. Pliidile asetatud potis keeb midagi. Odav raadio kähistab rütmikaid inglisekeelseid jõululaule. Laualt lähevad elektrijuhtmed diagonaalis üle ruumi seinal asuvasse sasipuntrasse.

Maiken, viimaseid päevi rase tüdruk, laulab täiel häälel raadioga kaasa. Tõstab potilt kaane, segab kulbiga.

MAIKEN (laulu katkestades): Mmmmm ... Milline lõhn! (Laulab edasi, kulp mikrofonina käes. Laul lõpeb. Kumardab.) Ma tänan! (Kumardab vasemale ja paremale.) Thanks, many thanks! I love you! (Õhusuudlused kujuteldavale publikule. Keerab raadio vaikseks. Ikka veel laulu ümisedes võtab laualt elektriküünlad ja tõstab need kõrgele üles. Laul lõpeb poolelt sõnalt. Vaatab

mõtlikult hõõguvaid pirne. Ohkab.) Kuhu ma teid küll riputan? (Märkab seinast väljaulatuvat torujuppi. Tõuseb kikivarvule ja sirutab käe. Toru on liiga kõrgel. Pingutab veel. Karjatab.) Ai! Oohh ... ! (Haarab kätega kõhust. Teeb paar vankuvat sammu, takerdub juhtmetesse ja kukub, pliiti, radiaatorit, raadiot ja elektriküünlaid endaga kaasa tõmmates. Raadio vaikib, küünlad kustuvad, tuli laes vilgub, aga jääb põlema.) Kuradi puts!

Tõuseb pikkamööda ja veab end narile. Nutab. Uksele koputatakse.

KRISTJAN: Maiken, mina olen, tee lahti!

MAIKEN (*nutuselt*): Nüüd sa tuled jah ... (*Avab koperdades ukse.*)

KRISTJAN (*jõulukuuske sisse tirides*): Vaata, kui ilusa kuuse ma sain! (*Maiken istub kõssitõmbunult naril ja tihub.*) Mis on? (*Otsib kuusele kohta.*) Oo, sul on siin äpardus juhtunud! Ära nutsa, ma aitan ära koristada.

MAIKEN: Topi jah nüüd viineritükid endale põrandalt suhu. Ma tahtsin seljankat keeta ... Miks sa need juhtmed niimoodi ripakile jätad? Lollakas, sinu pärast vahime nüüd söömata.

KRISTJAN: Anna andeks. Küll me selle üle elame, pole midagi ... (*Istub. Imetleb kuuske.*) On ju ilus?

Maiken ei vasta. Väljas ulub tuul.

MAIKEN: Aga küünlad?

KRISTJAN (*tõstab maast elektriküünlad*): Need on purud.

MAIKEN (*vihaselt*): Ma ei mõtle neid. Päris küünlad. Elusa tulega. Kus need on?

KRISTJAN: Ma ei jõudnud, ära pahanda.

MAIKEN: Kus sa siis olid? Kolad kuskil ringi, mina pean siin üksinda öökima.

KRISTJAN: Ma käisin Viktori juures, vaatasin, kuidas tal läheb.

MAIKEN: Nii kaua!? Minust pole sul asjagi, surgu ma või ära... Mul oli nii paha olla. Kõht kisub krampi. Kuidagi hookaupa ja jäle valu on sees... Ma ei tea, hakkan vist sünnitama.

KRISTJAN: Sa arvasid, et sul on veel aega?

MAIKEN: Jah, aga kust mina pean teadma.

KRISTJAN: Sa ei ole arsti juures ... ?

MAIKEN: Mina? Loll oled või! Vaata, milline mu pesu on. Kuidas ma end seal näitan?

KRISTJAN (*pärast pausi*): Ehk peaksid ikkagi ...

MAIKEN (*ähvardavalt*): Noh?

KRISTJAN: Kodus, emaga oleks sul ...

MAIKEN: Lollakas! (*Resoluutselt.*) Sinna ma ei lähe. (*Läheb ukse juurde.*)

KRISTJAN: Kus sa lähed?

MAIKEN: Kusele. (*Väljub.*)

Kristjan koristab ruumi ära ja lülitab raadio sisse. Maiken tuleb tagasi.

MAIKEN: Oleks siin korralik peldikki. Lumi tuiskab perse.

KRISTJAN: Näe, raadio ei olnudki katki.

MAIKEN: Mõni asi ...

KRISTJAN: Kodus oleks sul lapsega ikkagi ...

MAIKEN: Ma ütlesin juba! Said aru?

KRISTJA: Aga sa ...

MAIKEN: Ei! Midagi ilusat pole seal kunagi olnud.

KRISTJAN: Midagi ikka... Su ema ei olnud ju kohe joodik.

MAIKEN: Nagu sa teaks...

KRISTJAN: Ütlesid, et ei olnud väiksena näljas ... ja ei külmetanud ...

MAIKEN: See oli siis ... Aga pärast oli just vastupidi. Söögilaua polnud suitsukonide ja pudelite vahel vaba ruumigi, et sinna lapsele mõni (*vist nuuksatab*) ... Ah mis, kurat ...! Mind oleks ka lastekodusse viidud, aga sain alati õigel ajal minema. Pärast ei läinudki enam koju.

TIA NAVI / TIIA KÖNNUSSAAR

Mul on üks mälestus oma lapsepõlvest. Ühel öhtul – olin siis nii umbes nelja-viieaastane –, pikutasin kõhuli vaibal ja uurisin August Kitzbergi muinasjuturaamatut „Piibelehe-neitsi“. Vaatasin järele, see oli raamat, mis on välja antud 1969. aastal, illustreerinud Iivi Sampu-Raudsepp, ja selles olid imeilusad, lummasvad pildid.

Ja mul on siiani meeles see viieaastase tüdruku hämmeldunud avastamisrõõm, kui ühtäkki avasid väikesed mustad märgid paberil oma saladuse ja ma sain tekstist aru! See oli tohutu õnnetunne: maailm muutus äkki suureks ja avaraks, selles oli nii palju imesid ja võimalusi. Võibolla see oligi see hetk, mil ma teadsin, et tahan kirjanikuks saada.

Oma esimesed raamatud kirjutasin 11aastaselt. Need olid kaks õhukest muinasjuturaamatut, mille ise värvipliiatsijoonistustega illustreerin ja vihikuks kõitsin. Kusagil sahtlinurgas on need ehk isegi alles.

Kuid päriselt raamatuid kirjutama hakkasin siiski alles aastal 2006, kui mu noorem poeg oli viieaastane. Minult on tänaseks ilmunud neli lasteraamatut: „Martti ja Kuldtiib“, „Martti läheb kooli“, „Tagasitee koju“ ja „Seitse väikest elevanti“, novembris näeb trükivalgust „Väike armastuse lugu“, mille on illustreerinud graafik Kadi Kurema.

Ainest kirjutamiseks olen ammutanud poegade Indreku ja Martini ning ka omaenda lapsepõlvest. Ja muidugi ümbritsevast maailmast. Kuid mõnikord raamat lihtsalt tuleb ja koputab su uksele, nii nagu juhtus „Väikese armastuse looga“ ja nii nagu juhtus ka näidendiga „Kas tead, kool?“.

Näidendi valmimise eest võlgnen tänu Eesti Teatri Agentuurile ja Drakadeemiaale, kes korraldasid 2016. aasta sügisel lastekirjanikele näidendikirjutamise seminari. Lisaks heale seltskonnale ja paljudele tarkuseteradele saime vahetu kogemuse, kui meie tekste lugesid ette näitlejad. Kuulda, kuidas tekst näitlejate esituses elama hakkab, oli peaaegu sama inspireeriv kui eelpoolkirjeldatud avastus, et oskan lugeda. Niisiis läksin koju tagasi ja kirjutasin näidendi lõpuni. Kui raamat või näidend su uksele koputab, tuleb kodus olla.

(Foto Alar Madisson.)

„Kas tead, kool?“

Noortenäidend 8 stseenis

2018. aasta laste- ja noortenäidendite võistluse III preemia

Sageli kirjutatakse sellest, et koolis võib olla raske, et kaasõpilaste maailmavaated pörkuvad ja kodune olukord pingestab, aga lugu õpetajast, kes näitab teed ja suunab vähesega, ei kohta lavadel ja kirjanduses just tihti. Õpetaja Mart oskab olla toeks klassiruumis ja anda nõu koolivälistel teemadel ning kuigi ta tegutseb asendusõpetajana vaid kolm kuud, jõuame me näha teismeikka jõudnud klassi arenemist üksmeelseks kambaks. „Kas tead, kool?“ on südamlük ja mänguline lugu, kus hoiakute tagant kumab hoolivust, erinevustel on ruumi ja lihtsuses peitub jõud.

Tegelased:

Õpetaja MART

Õpilased:

KARIIN

KERDA

ERIK

RIINA

ENDEL

GEORG

SILJA ja MARIBEL (kaks modellitüüpi tüdrukut, äravahetamiseni sarnased)

GREGOR, JÜRGEN ja JOHANNES (viimases pingireas istuvad kutid, klassi lõuapoolikud, nn Hansaliit)

Jt

Toimuvas on aeg-ajalt üks osaline KLASS tervikuna.

Episoodides: kodutu, seltskond ööklubi ees, kutt

Katkend näidendist:

I stseen

/.../

Klassi siseneb uus õpetaja. Tal on kampsun ja teksad ning paaripäevane habemetüügas.

Õpetaja seisatab laua juures, paneb raamatud ja iPadi lauale ja jääb siis seisma. Klass jääb tasapisi vaikseks, uudishimulikud silmapaariid seiravad tahvli ees seisjat.

ÕPETAJA MART: Tere! Minu nimi on Mart ja ma olen teie uus eesti keele ja kirjanduse õpetaja. Teie klassijuhataja sattus kahjuks haiglasse, nii et mul tuleb kolm kuud teile ka klassijuhataja eest olla.

Klass sahistab, sosistab ja vahib ringi, mõned klõpsivad oma nutitelefone.

ÕPETAJA MART: Minust niipalju, et ma olen 31aastane, ülikooliharidusega filoloog, siin ja seal mujal maailmas juurde õppinud ... mis veel ... doktoritöö kirjutamine on pooleli.

Muide, minus tekkis uudishimu. Kui mina koolis käisin, siis üldiselt tuli õpilased püsti tõusta, et õpetajale tere öelda. Kuidas tänapäeval kombeks on?

KLASS: - Nii ja naa.

See on mingi ajast ja arust komme.

ÕPETAJA MART: Ahah, selge. Aga lähme edasi.

Ilmselt mul teie nimed kohe meelde ei jää nii et tutvumisringi me ei hakka tegema. Aga ma usun, et kõige paremini saan ma teiega tuttavaks siis, kui te kirjutate. Nii et sissejuhatuseks ja soojenduseks ma tahan, et te kirjutaksite mulle ühe lehekülje teksti. Teksti pealkiri on „Kas tead, kool?“

Kirjutab tahvlile ja jätkab.

Kirjutage väga isiklik kiri oma koolile. Kui kool oleks inimene, siis mida te talle ütleksite? Mis teid rõõmustab, mis vihastab, mis kurvastab?

Kariin ajab käe püsti.

ÕPETAJA MART: Palun!

KARIIN (*mesimagusalt*): Õpetaja, see on muidugi äärmiselt geniaalne idee, aga.... võibolla te eksisite klassiga? Kas see nagu kolmanda klassi kirjandi teema ei peaks olema?

Klass pahvatab naerma, pinkides istujad panevad pead kokku ja sosistavad.

ÕPETAJA MART: Ma saan teie murest aru ...

KARIIN (*abivalmilt*): Kariin.

ÕPETAJA MART (*muigab, sõbralikult*): Ma saan teie murest aru, Kariin, aga lepime kokku, et igaüks kirjutab täpselt sellel tasemel, kus ta parasjagu on.

Kes on võimeline, võiks proovida kehastuda üheksanda klassi õpilaseks.

Klass itsitab.

JÜRGEN (*tagapingist*): Kas need, kes on esimese klassi tasemel, võivad trükitähtedega kirjutada?

ÕPETAJA MART (*muigab*): Kohe ma annan teile paberilehed ja aega on pool tundi.

Kirjutage võimalikult lihtsalt ja inimlikult. Kantseliiti vältige nagu jaksate. Ja seekord ma kirjavahemärkide olemasolu või puudumist ei hinda.

GREGOR (*tagumisest reast*): Kas telosse võib toksida? Keegi ei suuda mu käekirja lugeda.

Tagumise rea kutid mõmisevad nõustuvalt.

RIINA: Hansaliit on muidugi telo poolt nagu üks mees!

ÕPETAJA MART: Hansaliit?

GEORG: Õpetaja, olge ettevaatlik, Hansaliit on kõigi õpetajate hirm.

Klass itsitab.

ÕPETAJA MART: Ahsoo? Hansaliit, kuidas teie nimed on?

JÜRGEN (*ajab end püsti*): Jürgen, Gregor, Johannes (*noogutab kaaslaste poole*).

Hansaliit lehvitab tagapingist ja teeb trompetihäält.

ÕPETAJA MART: Hüva, teeme nii, et esimese tunni puhul võib telosse ka toksida. Saatke siis töö minu meilile ja teemareale kirjutage kool. Aga võtke arvesse, et edaspidi tahan ma ikka käsitsi kirjutatud töid.

Kirjutab tahvlile: martmart@gmail.com.

ENDEL: Oot, mis see oligi, mida me vältima pidimegi? Endel.

ÕPETAJA MART: Vältige kantseliiti. Ma pean silmas igavat ja ametlikku sõnavalikut, näiteks nagu „Kool on jätkusuutlik haridusasutus, mille eesmärk on tagada kasvava põlvkonna mitmekülgne areng läbi õppe- ja kasvatustöö.“

Klass naerab ettevaatlikult.

ÕPETAJA MART: Niiviisi ärge kirjutage. Kirjutage isiklik kiri koolile, nagu ma ütlesin.

MARTIN NÕMM

Kipun kirjutamise ümber suuri ringe tegema, vaid mõnikord julgedes sellele läheneda. Suurima julguse sahtlist välja kirjutada sain loovkirjutamise koolis Drakadeemia. Paberite järgi olen inglise filoloog ja kirjandusuurija. Professionaalselt olen praegu vabakutseline kulturnik: kirjutan aeg-ajalt Virumaa Teatajas; käsi on vaheldumisi sees olnud arvustamises, tõlkimises, turunduses. Kunagi olin üürikest aega ilmunud lühijuttude ajakirja toimetaja ja mõne saate subtiitrite tõlkija. Suurim lavalend oli mul TÜ VKA teatrikunsti osakonna 10. lennu Kultuuridessandil kaasautorina lavastuses „Kuldse kuju müsteerium: kõik mitte millestki”. Lähimad kogemused teatriga on mul praegusel ajal Noorte Segakoor Vox Populi seltsis. Pärit olen Rakvere lähedalt, metsa äärest. Elan Tallinnas; vaim aga elab Tartus, kus mõnikord ka end ilmutab. Võistlusele saadetud näidend sündis ühel palaval ööl, kui hing oli täis ja magada ei saanud.

„Kõik saab korda“

Noortenäidend 13 stseenis

2018. aasta laste- ja noortenäidendite võistluse III preemia

Välismaal ja Tallinnas elanud Michael on eas, kus iseotsustamine ei ole pelgalt vabadus vaid ka kohustus ja see ei tee identiteedi- ning elukohavalikuid lihtsamaks. Ema lapsepõlvekoju kolides ja väikelinna kooli õppima asudes võib Michael küll aimata, mis teda ees ootab, kuid kindlasti mitte seda, et ta koheselt laulukoori värvatakse. Aina rahvusvahelisemaks muutuv Eestis hädavajalikke teemasid käsitlev „Kõik saab korda“ ei lähe ekstreemsustesse, mida tumedanahalise poisi Eesti koolis õppimine kaasa võiks tuua, vaid vaatleb paineid ning küsimusi, mida tekitab ka esmapilgul ohutu argielu.

Tegelased:

MICHAEL – 17-aastane tumedanahaline eesti poiss. On veidi tõsine, kuid sõbrad võivad teda Mike'iks kutsuda.

KARIN – varaneljakümnendates ajakirjanik, Michaeli ema. Muretseb üle, mõnikord asjata, mõnikord asja pärast.

AVO – kõigeoskaja, Michaeli vanaisa. Võib tunduda kinnine, aga on siiski soojavõitu inimene.

RAY – varaneljakümnendates ameeriklasest diplomaat, Michaeli isa. Elab Londonis ja ühendub ainult interneti kaudu.

GERDA – teismeline alternatiivik, passiivne mässaja. Tundub, et tal on saladus.

AIME VANATOJA – eesti keele ja kirjanduse õpetaja, kunagine Karini klassijuhataja ja nüüd ka Michaeli oma. Veidi frukt inimene, aga siiski suudab säilitada autoriteeti.

KRIS-JAAK – klassi aktivist, veidi liigselt. Mõnikord tundub, et on ainuke, kes millegi tegemisest hoolib.

RITA KUNZEL – oli muusikaõpetaja juba enne Karini aega. Tuntud juba aastakümneid kui „Kunzmoor“, nii hellitavalt kui põlastavalt.

JUHAN – Vete kooli direktor.

ALVAR – vallavanem, keskealine. Üritab olla väärtustega poliitik, mida takistab viinalimbus.

KOOR – 16-liikmeline segakoor, kuhu kuuluvad ka Gerda, Kris-Jaak ja lõpuks ka Michael. Koosneb nende kooli- ja klassikaaslastest.

Laval on ekraan või lina, mis on justkui alatine osa kõigi tegelaste elust, millele ilmuvad erinevad sõnumid, anonüümsed kommentaarid, videod. Kommentaarid, mida on kasutatud, on võetud päriselust.

Katkend näidendist:

II

Michael siseneb Aimega direktori kabinetti. Direktor vaid tõstab pilgu ja noogutab.

MICHAEL: Tere.

JUHAN: Tere päevast! Teie olete siis Michael Laur?

MICHAEL: Olen.

JUHAN: Just-just, astuge edasi.

Michael istub direktori ette laua taha ja Aime seina äärde. Direktor tuhnib paberites.

AIME: Ta ema on meie oma Karin Laur, vilistlane aastast tuhat üheksasada ... Mis aasta see nüüd oligi ... ?

JUHAN: Ja-jah. Teie tunnistuste koopiad on mul olemas ... Olete palju välismaal reisinud?

MICHAEL: Jah, isal ja emal on rahvusvaheline töö.

JUHAN: Eestis ikkagi sündinud?

MICHAEL: Jah?

JUHAN: Põhikool on läbitud välismaal ... Kümnnenda klassi läbisite Tallinnas ja nüüd olete tulnud siia, Vetele.

MICHAEL: Jah.

JUHAN: Miks just siia? Kas linnas ei sobinud?

AIME: Juhan, poisil on hinded korras ja ta ema on siitkandist pärit. Las ta saab hingekirja ja ma lähen tundi tagasi.

JUHAN: Iga väljastpoolt tulnud gümnaasiumisse tahtja läbib ju ka vestluse kooli juhtkonnaga. Ma tahan lihtsalt noormeest tundma õppida.

Pöördub Michaeli poole.

MICHAEL: Kolisime emaga koos vanaisa tallu ja mul on vaja keskkool läbida.

JUHAN: Kellelgi pole tegelikult „vaja” keskkooli läbida. Viimati, kui ma seadust uurisin, siis keskkool pole kellegi jaoks kohustuslik.

AIME: Ma ei mäleta, et kõrvalvallast tulnud kandidaatidelt oleksid sellist motivatsioonikontrolli teinud.

JUHAN: Vete kooli jaoks on väga tähtis, et kõik meie õpilased oleksid motiveeritud. Poisi olukorra tundmine on kooli vastutust.

AIME: Ja mis olukord see täpselt on?

JUHAN: Poiss on väga vähe Eestis elanud ja ega ta hiljutised hinded nii täiuslikud ka pole.

AIME: Ta räägib puhast eesti keelt ja tema hinded on üsna meie keskmised. Ta ema on ukse taga, äkki on sul talle ka küsimusi?

JUHAN: Ei ole. On teie selge soov siis tulla Vete kooli, üheteistkümnendasse klassi?

Michael ei tea, kuidas reageerida peale kuuldot. Mõtleb hetke ja vaatab üle õla.

MICHAEL: On küll.

JUHAN: Selge. Ma usun, et te mõistate mu pärimist. Tere tulemast meie kooli!

Juhan ulatab Michaelile käe ja too võtab selle ebalevalt vastu.

AIME: Olgu, lähme nüüd.

Häiritud Aime juhatab Michaeli kabinetist välja.

III

Koridor. Michael ja Aime väljuvad kabinetist, Karin tõuseb pingilt.

KARIN: No kuidas läks?

AIME: Michael on meie koolipere liige.

KARIN: Hästi ju. Homme on siis sinu esimene koolipäev.

AIME: Üks asi oli küll, ma pean sinu ja Michaeli ees vabandama.

KARIN: Miks?

MICHAEL: Pole hullu, lähme nüüd.

KARIN: Oota, mis juhtus?

AIME: Direktor käitus veidi kummaliselt.

KARIN: Kuidas?

AIME: Teda huvitas Michaeli motivatsioon.

KARIN: Tundub loogiline.

AIME: Aga just tema päritolu võtmes ...

Karin näib valmis olevat kabinetti sisse murdma.

MICHAEL: Lase olla, ema.

KARIN: Kas tal oli mingi tagamõte?

AIME: Ma ei tea, selle kooli õpetajana olen ma veel enam nõutu. Äkki see polnud ikkagi midagi?

KARIN: Ma võin talt küsida.

MICHAEL: Las olla, ta lubas mind siia õppima, mida sa veel enam tahad?

AIME: Kui see on asi, mille üle muret tunda, siis ma ütlen kohe. Ega teil praegu vist muid võimalusi pole?

KARIN: Tõsi, aga ma ei saa seda asja lihtsalt nii jätta.

MICHAEL: Kuhu meil mujale minna on, ah?

KARIN: Rahu. Las asjad olla siis praegu nii. Eks me siis lähme ka praegu. Aitäh igal juhul, te ... sa oled olnud meile suureks abiks.

AIME: Ma loodan. Michaeliga näeme homme, kohe esimeses tunnis. Kena päeva jätku teile!

KARIN: Nägemist.

Michael noogutab ja kõnnib ees ära, Karin järgneb nad mööduvad mõnest õpilasest. Mõni märkab neid ja asub kohe telefonis vestlema. Ekraanile tekivad nende sõnumid.

klge uus õpilane tuli 11. klassi?

ye vist väljamaalane poiss

üü on ta hott ka v

mine istu ntuke aega külma veega ämbris

wat, ei tohi siis mehi vaadata v????

uh-oh KJ sai teada. TAL ON VIST KURJAD PLAANID

millal ta poleks jälle mingid plaanid

mix keegi mulle ta nime juba ei ütle

kysi kui näed, ära hakka jälle stalkima

ppffff

Pimedus.

LAURA PÜRJEMA

Sündisin 1986. aasta kevadel. Juba varasest east olen huvi tundnud looduse vastu ning sidunud selle oma õpingute ja ametiga. Tartu Ülikoolis õppisin bioloogiat ning magistrantuuris omandasin bioloogiaõpetaja kutse. Praegusel hetkel jagan oma teadmisi ja tähelepanekuid loodusest väikeses maakoolis põhikooli õpilastele.

Lisaks loodusele paelub mind kujutav kunst, eriilmeline muusika (klassikast metalini, etnost elektroonikani), kirjandus ja teater. Väga suur mõjutaja ning isiksuse kujundaja on olnud Jaapan – kultuur (traditsiooniline ja kaasaegne), inimeste meelsus ja esteetika. Kõige enam avaldub see ehk enda joonistustes ja maalides.

Teatriga olen lähemalt kokku puutunud läbi oma kooli õpetajate näiteringi. Oleme lavastanud luulelise jõululoo, muinasjuttude ainelise poliitdebati ning lustimängu 19. sajandi külakultuurist. Kirjalikud dramaatilised katsetused on uudne nähtus, varasemad tööd on jäänud poolikult sahtlisse. Tänu oma kolleegi utsitamisele, toetusele ja abile julgesin oma esimest valmis kirjatööd jagada ka suurema publikuga.

„Võõrandumine¹“

Lühinäidend 7 stseenis

2018. aasta laste- ja noortenäidendite võistlusel esile tõstetud näidend

Salapära täis näidend toob kohe alguses lavale juba toimunud sündmuse tunnistajad. Õhk on kahtlustustest ja korralikkusihalusest paks, räägitakse vähe ja vihjamisi. Sellest varjatusest hakkab tasahaaval selginema lugu, mis saab alguse kooli seinale ilmunud grafitist: „X ON HÄLVIK“. Kuuleme pealt koridorivestlusi, satume ootamatult peole. Ajas edasi-tagasi liikuva struktuuriga näidendi lõpp on ühtviisi nii vabastav, üllatav kui ka inimlik.

Tegelased²:

X (kannataja), 4 tunnistajat, (5 küsitlejat)³, õpilased, peo õhtujuht

Tegevuskoht: kool

Sündmuste kronoloogia: VI – II – III – IV – VIII – V – I – VII

Katkend näidendist:

I 5 tunnistajat vastavad küsimustele, kuid küsija häält ei kostu (v.a. kui näitlejaid rohkem). Järjekord võib muutuda, kuid viimane on X.

Esimene tunnistaja:

Jah, ma läksin välja. /Miks?/ Oli vaja minna! /Kas sa all käisid või ainult üleval?/ Käisin alumisel korrusel ka. /Miks?/ Mis mõttes miks? Tahtsin. Igav oli ja ma ei viitsinud klassis olla. /Oled sa loll või laisk?/ Ah? Mis loll või laisk? No ma läksin alla ja kõik. Mina ei näinud midagi. /Kindel, et ei näinud?/ Mis mõttes? Ma ei näinud. Ma ei vaadanud ringi. Mis neist nõmedatest hullumaja seintest ikka vahtida. Mul suva, mis seal kirjas, keda kotib! /Kas sa X-i tead?/ Ah? Kes? Mis asja? /X-i tunned?/ Ei, ma ei tea. Kes see üldse on? Ma ei teagi sellist inimest. Noh, okei, tean küll, aga mul on temast ükskõik. Ma ei saa aru, milles mina süüdi olen, et mingi jobu ... /Vali oma sõnu./ Sorry!

Teine tunnistaja:

¹ FILOS sotsiaalne protsess, milles inimtegevus ja selle tulemused muutuvad talle olemuslikult võõraks ning tema üle valitsevaks jõuks

(<https://www.eki.ee/dict/ekss/index.cgi?Q=v%C3%B5%C3%B5randumine&F=M>).

² Teadlikult on märkimata jäetud tegelaste nimed ja sugu. Soovi korral võib lavastaja seda teha, lähtudes trupist.

³ Küsitlejad võivad reaalselt olemas olla või jätta nad ära, vastajad kujutavad küsimusi endale ette.

Ma käisin garderoobis pastakat toomas. */Pastakat?/* Jäi taskusse. */Ja rohkem sul pastakaid pole?/* Nojah. */Kas sa nägid või kuulsid midagi?/* Kui ma alla jõudsin, siis ei olnud seal kedagi. Ma ei näinud midagi. Või tegelikult... Ei, keegi ikka oli seal, aga teda ma ei näinud. */Kindel?/* Ega mina ei tea midagi, ma tõin ainult oma telefoni jope taskust. */Pastaka./* Pastaka? Mis pastaka? Ahjaa, see tähendab pastaka tõin. */Ja ei kuulnud midagi?/* Ei näinud ega kuulnud midagi. Või tähendab, et kuulsin küll. Keegi kõndis trepist üles. Või alla. Ei, ikka üles, mina olin ju all. Ah, ma ei tea. Mis värk on? Mina ju seda ei teinud, ma olin ainult mõne minuti ära. Käisin pastaka järel. */Ehk kirjutasid sina seinale?/* Miks ma peaksin? Ma ei tunnegi teda. Keegi ei tunne. Kes ta üldse on?

Kolmas tunnistaja:

Mind kutsuti vaibale, kuigi ma ei saa aru, milles mina süüdi olin? Teised alustasid, mina seisin üldse kõrval. Ja kui tegelikku süüdlast otsida, siis parem suunake oma pilk mujale. */Me räägime kirjast seinale./* Mida? Aa, see seina värk. Ma käisin korra ära jah, kuna mind kutsuti direktori juurde, aga all ma ei käinud. Hiljem ka mitte, läksin kohe teiste juurde tagasi. */Kas sina kirjutasid selle teksti seinale?/* Miks ma peaks midagi sellist tegema? */Oled kindel?/* Teate, ma võin teile kümme nime anda, kes võiks millegi sellisega hakkama saada. */Ole hea ja nimeta mõni./* Mida? Ma ei ole kituja! Aga seda ma ütlen – vaga vesi, sügav põhi. Ja see, kelle kohta nii kirjutati ei ole ühtigi nii süütuke kui tunduda võiks. Käib ringi nagu kogu maailm oleks ta vastu. Ei räägi kellegagi ... */Kas see annab õiguse nii kirjutada?/* Mis ta siis on selline?! */Milline?/* Mis mõttes, milline? Selline noh ... (žestikuleerimine)! Kas ma võin minna?

Neljas tunnistaja:

Ma läksin välja kell 18:27 ja suundusin otsejoones huvijuhi juurde. Mulle oli selleks eraldi luba antud, kuna olen õpilasesinduse president. Ma möödusin nimetatud kohast, kus intsident aset leidis. Kui ma kell 18:28, ma vaatasin juhuslikult kella, seina juures viibisin, oli see veel puhas. Ma ei näinud kedagi liikumas ja ma ei kuulnud ühtegi häält. Umbes 15 sekundit hiljem olin huvijuhi kabinetis, kus viibisin ülejäänud õhtu, kust ma ei väljunud. Ta võib seda kinnitada. Me arutasime aktuse üksikasju, kuna see on õpilasesinduse ülesanne. Ja ... */Kas sa tunned kõiki õpilasi?/* Kuidas? Jah, ma tean kõiki õpilasi. See on minu kohus. */Kas sa X-i tead?/* Keda? Sellenimelist... ahjaa, õige. Muidugi tean. Täpsemalt, olen näinud. Ma ei ole temaga kunagi rääkinud. */Miks?/* Mis miks? */Miks sa ei ole temaga rääkinud?/* Mul ei ole olnud vajadust temaga rääkida. */Sa oled õpilasesinduse president./* See, et ma olen õpilasesinduse president, ei kohusta mind iga isikuga rääkima. Oluline on suhelda piisava hulga

õpilastega erinevatest sotsiaalsetest gruppidest. Kriitiline mass on tähtis. Ma ei jõuaks eluilmaski kõigiga vestelda. Kas poliitikud teevad nii? Ei tee. M.O.T.T. Mida oligi tarvis tõestada. Pealekauba, mul ei ole sellisteks lapsikusteks, nagu seinale nõmeduste sodimine, aega. Ja pealekauba, see X on üks arusaamatu element meie koolis, kelle peale ei ole mul mõtet oma aega kulutada. Vabandage mind, aga mul on tähtsaid asjatoimetusi, mis ei kannata oodata. Kena päeva!

X-i tunnistus⁴:

Ma palusin luba hetkeks lahkuda, kuna ma tundsin end kehvasti. Pea käis ringi ... ja ruumis oli umbne. Käisin tualetis end värskendamas. */Kaua sa ära olid?/* Umbes 10 minutit olin ära. */Nägid sa kedagi?/* Ei, ma ei kohanud kedagi. */Kes võis seda sinu arvates teha?/* Ma ei oska öelda, kes mu koolikaaslastest võiks midagi sellist teha. */Oled sa kellegagi tülis?/* Mul ei ole kellegagi konflikte olnud. */On sul sõpru?/* Ei ... mul ei ole koolis sõpru. */Kuidas sa sellesse olukorda suhtud?/* On, kuidas on. Ju siis peab nii olema ... Ma ei lase end sellest häirida. Juba ammu olen sellistest asjadest üle. */Aga keegi kirjutas sinu kohta nii inetult./* Kui keegi nii arvab, las arvab. Tal on selleks täielik õigus. Ja kui võtta seda täiesti objektiivselt, siis nii ongi. */Mis mõttes?/* Sotsiaalselt olen ma ebaõnnestunud, läbikukkunud. Õppimisega on kõik hästi, aga suhted eakaaslastega ... */Aga see, kes selle kirjutas?/* Ei, mind ei huvita, kes selle kirjutas. Oluline on see, mis mõju see avaldab. */Aga .../* Eks me näe, aga enam hullemaks minna ei saa. */Kuidas nüi?/* Paremini olla kiusatud, kui täielikult ignoreeritud, arusaamata, miks. Kas ma võin minna?

⁴ X-il käes olev raamat võiks olla tähenduslik, näiteks R.J. Palacio "Ime" (2014). Lavastajal vaba voli valida endale meelepärane teos.

REELI REINAUS

Olen õppinud nii teoloogiat, rahvaluulet kui ka dokfilmide tegemist, kuid end tutvustades ütlen alati, et olen folklorist. Sest see on midagi, mis annab mulle legaalse võimaluse hulkuda võõrastel kruntidel, lugeda Perekooli kägude vihakõnesid ning vaadata „Selgeltnägijate tuleproovi“ ja „Naistevahetust“. Pärimus ei ole midagi sellist, mis jäi minevikku, kui elu edasi läks, vaid on uuel kujul igal sammul meie ümber ning selle tekkimise, arengu ja hääbumise protsessi jälgimine on tohutult huvitav. Oma loominguga olen saanud inspiratsiooni nii mõisalegendidest kui inimliha vorstivabrikutega seotud juttudest, nii Skandinaavia saagadest kui uusvaimsuse ideedest ja praktikatest. Olen kirjutanud üle 20 raamatu, peamiselt lastele ja noortele, kuid näidend kui žanr valmistab mulle ikka veidi peavalu.

Jätkan
proovimist.

„Maailm, kuhu ma kuulun“

Noortenäidend kahes vaatuses

2018. aasta laste- ja noortenäidendite võistluse I preemia

Maailm, milles Roland elab, ei piirne gümnasisti tavapärase eneseotsinguga. Need küsimused, mida poiss endale esitama peab, kerkivad üles hingesügavusest ning sulandavad igapäevareaalsuse ühte skandinaavia mütoloogiaga. Näidendi peenelt tabatud ja edasi antud fantaasiailmas kohtuvad muinasgermaani jumal Odin ja Rolandi tüdruksõber Laura ning lihtne ja igapäevane muutub võitluseks elu ja surma peale. „Maailm, kuhu ma kuulun“ on pinev ja samavõrra südamluk lugu skisofreeniadiagnoosiga Rolandist, kelle elus leiavad koha nii sõprus, vendlus kui ka armastus.

Tegelased:

ROLAND – gümnasist

LAURA – Rolandi tüdruksõber

RICHARD – Rolandi vend

ODIN/HÄÄL – muinasgermaani jumal

VALKÜÜR

NÄGIJA

HÄÄLED

Katkend näidendist:

6. stseen

Roland ja Richard mängivad malet. Richard mõtleb oma käike palju kauem kui Roland.

ROLAND: Kas sul on olnud kunagi tunne, et sa elad vales kohas ja vales ajas?

RICHARD: Päriselt?

ROLAND: Päriselt.

RICHARD: Ma ei tea. Vist nii otseselt mitte. Muidugi ma olen mõtelnud, et kuidas oleks elada keskajal või Metsikus Läänes või ... Noh, tead küll.

ROLAND: Ei tea. Ma ei ole mõtelnud.

RICHARD: Miks sa siis küsisid üldse?

ROLAND: Sest ...

RICHARD: Oota, ma toon midagi juua. Tahad midagi?

Roland raputab pead. Jätkab, kui Richard on läinud.

ROLAND: Miks ma küsisin üldse, kui ma sellele ei mõtle? Ma ei mõtle. Ma tunnen. Ma tunnen, kuidas mu sisemus põleb. Kuidas see mu veres elab. Igatsus selle teise maailma järele. Maailma, kus ma tunnen end elusana. Vahel on mul tunne, et ma ei saa hapnikku. Et mu kopsud ei suuda piisavalt palju hapnikku hingata. Kusagil mu kehas on auk ja ma tean, et see ei kasva kinni. Ma oleksin nagu võõrkeha selles maailmas. Ja see teadmine sööb mind. See närib seda auku iga päevaga aina suuremaks. Ja ma ei saa sinna midagi parata, mul ei ole kuskile põgeneda. Isegi kui see sööb mind elusalt.

Richard tuleb tagasi kahe klaasi veega.

ROLAND: Vesi?

RICHARD: Ma võin õlut ka tuua.

ROLAND: Pole vaja.

RICHARD: Ma ei tea, kas meil ongi. Pealegi tuleb ema iga kell töölt.

ROLAND: Ja sina saaksid pähe.

RICHARD: Kuule, sa ei käi enam lasteaias ju.

ROLAND: Ma tean. Aga sa kaitseksid mind ikkagi ju. Nagu sa alati teinud oled. Teinekord oli see nii mugav, see teadmine, et minuga ei juhtu mitte midagi. Aga vahel see ajas mind närvi. Nagu sa arvaksid, et ma ei suuda ise mõelda. Nagu ma ei oleks võimeline oma tegude eest vastutama.

RICHARD: Kuule, jälgi nüüd oma kuningat!

ROLAND: Sa pead tulevikus ettevaatlikum olema.

RICHARD: Mis mõttes?

ROLAND: Sa ei tohi valetada, kui sulle keegi meeldib. Sa pead erapooletu olema. (*Teeb ühe käigu.*) Ja ise oma kuningat jälgima.

Richard paistab Rolandi võidust kerges hämmastuses, kuid kogub end kiiresti.

RICHARD: Kas teeme ühe veel?

Roland noogutab. Richard hakkab malenuppe lauale panema.

RICHARD: Muuseas, me jäime enne vist kuhugi sinna, et sa pidid rääkima, et mis ajastus sina siis elada tahaksid.

ROLAND: Ma ei tea. Pealegi, mis vahet sel on? Ma olen ju siin. Kas ma tahan seda või mitte.

RICHARD: Aga sa ei taha siis?

ROLAND: Ma ei tea. Kas see ei ole siis mõttetu?

RICHARD: Mis asi?

ROLAND: Igal hommikul ärgata. Süüa. Minna kooli. Või tööle. Süüa. Tulla koju. Süüa. Minna magama. Hommikul ärgata ...

RICHARD: Mida sa tahaksid siis?

ROLAND: Selles asi ongi! Inimesed ei oskagi midagi muud tahta, sest nad ei usu, et see on võimalik. Nad ei usu, et nad vääricksid seda.

RICHARD: Mida?

ROLAND: Midagi rohkemat! Midagi, mis on selle kõige taga. Mis on elu taga. Kogu selle mõttetu rabamise taga. Ja mis sealt ainult vahel harva vilksatab. Justkui tuletades meile meelde, et midagi on veel. Aga võib-olla on see ainult selleks, et keerata nuga haavas – me näeme, et see ei ole kõik, et meie mõttetu elu ei ole kõik, aga me ei tea, kuidas sinna saada.

Roland räägib kirglikult, Richard vaatab teda kerge arusaamatusega, Roland märkab seda viimaks.

ROLAND: Kas sa üldse taipad, millest ma räägin?

RICHARD: Ma ei tea. Kas sa ise taipad?

Roland hakkab naerma.

ROLAND: Vahel ma usun, et sa isegi ei aima, kui lihtne su elu on. Kui lihtne teie kõigi elu on ...

7. stseen

Roland käib närviliselt edasi-tagasi. Laura istub, kuid paistab samuti närviline. Või pigem murelik.

LAURA: Kas sa võiksid istuda. Palun!

Roland seisatab korra, justkui millegi üle järele mõeldes, kuid jätkab siis liikumist.

LAURA: See käib närvidele. Kas me võiksime rääkida? Kas sa võiksid mu kõrvale istuda?

Roland seisatab. Esimest korda tundub, nagu ta oleks mõttega käesolevas hetkes.

ROLAND: Sa jätad mu maha?

Laura ei näi taipavat, kuhu poiss sihib.

ROLAND: Sellepärast sa meelitasidki mind siia, eks? Et mind maha jätta?

LAURA: Sa ei mõtle seda tõsiselt?

ROLAND: Sul on keegi teine. Ja nüüd sa tulid, et seda mulle ütelda.

LAURA: See on mingi nali, eks? Sa ei saa ju lihtsalt mõelda, et ...

Laura silmitseb Rolandit uurivalt. Ta ei suuda ikka veel otsustada, kas poiss teeb nalja või mis õigupoolest toimub.

ROLAND: Ma saan kõike mõelda. Inimene saab kõike mõelda. Oled sa mõtelnud näiteks, mida sa teeksid, kui sa oleksid USA president? Või mida sa teeksid, kui sa võidaksid lotoga suure summa raha? Mitte mingi paarsada tuhat, aga ikka kümme milli või nii. Mida sa ostaksid, kui sul oleksid peaaegu kõik võimalused? Või oled sa kunagi mõelnud, kuidas sa end ära tapaksid? Kas sa võtaksid peotäie unerohtu või kukutaksid end hoopiski mõne kõrghoone katuselt alla? Või hüppaksid rongi ette? Või ...

Laura katkestab Rolandit.

LAURA: Kuule, see ei ole enam naljakas! Mis toimub? Mis sinuga täna lahti on?

Roland ärkab jällegi nagu unest. On hetkeks segaduses, kuid siis meenub talle, et Laura plaanib teda maha jätta.

ROLAND: See on teie klassi Mattias, eks? See jõusaalivend. Ma ju nägin, kuidas ta sind viimane kord sellel peol vaatas. Ja see meeldis sulle. On ju?

LAURA: Mis asi? Mis jama sa ajad?

ROLAND: Sulle meeldis, kui ta su ümber keerles. Kui ta sind jahtis. Nagu kiskja saaki. Oma unistustes oli ta sind juba kümneid kordi lõhki rebinud.

Laura kõhkleb päris pikalt, kuid läheb siis ja püüab võtta Rolandil ümbert kinni, kuid poiss taganeb tüdruku eest.

LAURA: Palun ütle, mis sinuga lahti on?

ROLAND: Mis minuga lahti on? Mis sinu endaga lahti on? Tee siis seda, mille pärast sa siia tulid! Miks sa mind siia kutsusid! Ütle siis, et kõik on läbi!

Laura on samavõrra ehmunud kui kurb. Tal pole vähimatki aimu, mis toimub ja osa tüdrukust usub ikka veel alateadlikult, et tegu on mingit sorti veidi haiglase naljaga.

LAURA: Jumal küll, Roland! Ma ei kutsunud sind välja, et sind maha jätta. Ma kutsusin sind, sest me ei olnud juba nii kaua näinud. Ja ausalt öeldes hakkasin ma juba veidi kartma, et hoopis sina ... (Mõtleb hetkeks sellele võimalusele.) ... et hoopis sina väldid mind. Aga see ei ole ju tõsi? Sa ei püüa mind praegu meelega endast eemale tõrjuda, et siis sul oleks kergem ...

ROLAND: Sind maha jätta?

Laura noogutab. Roland seisab, tundub, et ta ei oska korraga midagi teha. Surub vaid käsi abitult rusikasse.

LAURA: Palun ütle ometi midagi!

Roland sulgeb silmad ja kui ta need uuesti avab, siis oleks poisis nagu mingi muutus toimunud. Ta ei tundu enam nii hüplik ja ebastabiilne. Roland läheb ja võtab tüdrukul ümbert kinni.

ROLAND: Anna andeks. Ma tean, et ma käitusin ... Ma ... Nendeks eksamiteks õppimine, see kammib täiega ära. Ma ei tahtnud sind hirmutada, lihtsalt ... Kas sa võiksid selle palun unustada?

LAURA: Ma hetkeks arvasin ... Mul oli korraks tunne, nagu sa oleksid päriselt segi kamminud.

ROLAND: Sa arvasid, et ... ma olen hulluks läinud?

LAURA: Sa lihtsalt olid nii ...

ROLAND: Mida sa teeksid, kui ma oleksin päriselt hulluks läinud?